

Vjekoslav Afrić autor je priloga *Važnost ulaganja u socijalni kapital*. U ovom tekstu iznova se promišljaju i elaboriraju ključni motivi čitavog zbornika s naglaskom na razmatranje koncepta održivog razvoja. Tematiziranje ovih pitanja autor smješta u širi okvir diskusije o izgradnji ekonomije znanja te, u krajnjoj instanci, o konstituiranju društva znanja. Pri tom je naglasak stavljen na razmatranje perspektive Hrvatske u kontekstu odvijanja ovih društvenih procesa. Afrićev prilog na vrlo primjeren način rezimira i zaokružuje ovaj interesantan i, za razmišljanje, poticajan zbornik.

Krešimir Žažar

**Božidar Petrač, Antun Šundalić,
Krunoslav Zmaić (ur.)
SADAŠNJOST I BUDUĆNOST SELA
I POLJOPRIVREDE**
Zbornik radova sa znanstvenog skupa
„GLOBALIZACIJA I REGIONALNI
IDENTITET 2009.“
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u
Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku,
Poljoprivredni fakultet u Osijeku,
Osijek, 2009., str. 278.

Zbornik radova „Sadašnjost i budućnost sela i poljoprivrede“ proizašao je iz znanstvenog skupa „Globalizacija i regionalni identitet 2009.“ održanog u Osijeku 25. i 26. rujna 2009. godine. Zbornik sadrži radove koji s aspekta sociologije, agroekonomije, ekonomije, demografije i informatologije nastoje osvijetliti problematiku sela i poljoprivrede u vremenu globalizacije. Radovi, njih ukupno petnaest, podijeljeni su u dvije tematske skupine. U prvoj skupini, pod nazivom „Selo i seoski

okoliš: sociodemografska analiza razvojnih potencijala“, nalazi se sedam radova iz područja sociologije i demografije. U njima se obrađuju socijalni i demografski resursi ruralnog prostora, koji proizlaze iz njegove sociokulturne i prirodne posebnosti. U drugom se dijelu, nazvanom „Gospodarski potencijali ruralnog prostora“, analiziraju različite dimenzije podizanja gospodarske konkurentnosti ruralnog prostora.

U uvodnom radu „Seoski krajobraz kao razvojni potencijal“, autora Ivana Cifrića i Tijane Trako, empirijskim se istraživanjem provjeravala hipoteza o percepciji različitih vrsta krajobraza - netaknutog, kultiviranog, seoskog, tehničkog, urbanog i zagađenog. Primjenom ljestvice semantičkog diferencijala autori pokazuju da se krajobrazi koji nose oznaku prirodnosti - netaknuti, kultivirani i seoski - percipiraju znatno povoljnije. Iako je istraživanje rađeno na prigodnom uzorku studenata Ekonomskog fakulteta u Osijeku, rezultati upućuju na značajan razvojni potencijal ovih tipova krajobraza.

U radu „Neki elementi ruralne obnove u Hrvatskoj“, autorice Maje Štambuk, upozorava se na polimorfnost ruralnog prostora i na mnogostrukost u njemu prisutnih aktera i djelatnosti, pri čemu poljoprivreda čini samo jednu od njih. Uz upozorenje o društvenoj osnovici ruralnih problema, u zaključku se rada navodi nekolicina načela na kojima valja zasnivati optimalnu koncepciju razvitka sela i ukupnog seoskog prostora.

Rad Dražena Živića „Demografski potencijali seoskih naselja u Vukovarsko-srijemskoj županiji - prilog istraživanju urbano-ruralne polarizacije Hrvatske“ bavi se dinamičkim i strukturnim obilježjima

ruralnih naselja u Vukovarsko-srijemskoj županiji u posljednja četiri desetljeća. Rezultati upućuju na regresivna demografska kretanja, ponajviše depopulaciju i starenje stanovništva, koji impliciraju značajne poremećaje u biodinamici i ekonomskim aktivnostima stanovništva, a time djeluju i kao ozbiljna prepreka društvenom i gospodarskom razvoju sela.

U radu „Cjeloživotno obrazovanje za razvoj hrvatskog sela i poljoprivrede“, čiji su autori Đurđica Žutinić i Jerko Markovina, polazi se od ideje da su nepismenost i neobrazovanost stanovništva ozbiljna razvojna zapreka ruralnih područja. Zatim slijedi prikaz statističkih pokazatelja obrazovnih potencijala seoskih područja, kao i analiza mreže obrazovnih ustanova, s posebnim naglaskom na cjeloživotno obrazovanje. U zaključku rada naglašava se potreba razvitka sustava cjeloživotnog obrazovanja primjerenog razvoju hrvatskog sela i poljoprivrede.

Autorski prilog Ivana Markešića „Analiza pisanja Glasa Koncila o poljoprivredi i ruralnom razvoju u kontekstu pregovora za ulazak RH u EU“ bavi se analizom sadržaja ovog katoličkog tjednika, s posebnim osvrtom na pisanje o selu i poljoprivredi. Na temelju analiziranih članaka u petogodišnjem razdoblju, odnosno intervju, reportaža i komentara koje sadrže, autor zaključuje da je Glas Koncila ispunio vrlo značajnu društvenu funkciju dodatno rasvijetljavajući problematiku hrvatskog sela i poljoprivrede.

U radu „Religijske promjene i ruralna religioznost“, autora Željka Pavića, pokušava se utvrditi u kojoj su mjeri suvremena religijska kretanja prisutna na urbanom i ruralnom prostoru Slavonije i Baranje. Rezultati provedenoga empirijskog istra-

živanja pokazali su da ruralni prostor još uvijek karakterizira jača religioznost, kao i tradicionalniji stavovi o društvenoj ulozi religije. Dodatna analiza pokazala je da se neki od tih rezultata ne mogu objasniti nižim stupnjem obrazovanja seoskih stanovnika, što upućuje na zaključak da je selo još uvijek donekle poseban sociokulturni entitet u usporedbi s gradom.

Prvu skupinu priloga u ovome zborniku zaključuje rad „Što je ‘seosko’ u selu danas?“, autora Antuna Šundalića. U njemu se kroz analiziranje tradicije, zajedništva i solidarnosti, prirodnosti okruženja, infrastrukture, demografije i pogleda na budućnost regije, odgovara na pitanje o specifičnostima ruralnog prostora nakon tranzicijskih promjena. Rezultati anketnog istraživanja pokazuju da je selo u očima ispitanika djelomično još uvijek prostor tradicije i zajedništva, no da postaje i sve heterogenija sredina koju obilježava želja mladih i obrazovanih ljudi za odlaskom. Kod stanovnika gradova prisutna je i svojevrсна „romantizacija“ sela i seoskog načina života.

Drugi dio zbornika otvara rad „Poljoprivreda i ruralna tranzicija“ autora Krunoslava Zmaića, Božidara Petrača i Tihane Sudarić. Autori konstatiraju vrlo nepovoljno naslijeđe ruralnih krajeva Hrvatske, koje se očituje u zaostajanju u pogledu demografskih, sociokulturnih i prostorno-planskih indikatora. U radu se sugerira da bi izlaz iz ovako nepovoljnog stanja mogla predstavljati multifunkcionalna poljoprivreda i integralni ruralni razvoj. Diverzifikacija poljoprivrednih aktivnosti i njihovo dopunjavanje nepoljoprivrednim sektorima, kao i osiguravanje netržišnih javnih dobara, osnovne su sastavnice ovakvog razvojnog koncepta.

Rad „Strategija razvoja seoskog turizma baranjskog područja“, čije su autorice Jadranka Deže i Jelena Kristić, propituje mogućnost razvoja seoskog turizma kao dopunske djelatnosti poljoprivrednih gospodarstava na području Baranje. Empirijska analiza obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava pokazala je njihove značajne sociodemografske potencijale. Stoga autorice zaključuju da Baranja kao regija ima komparativnu prednost za razvoj seoskog turizma.

Rad „Financijski instrumenti u poljoprivredi za područja posebne državne skrbi“, autora Branimira Markovića i Domagoja Karačića, bavi se različitim financijskim poticajima koje država nudi kako bi se potaknuo razvoj područja od posebne državne skrbi. U radu je podrobnije objašnjena nekolicina poreznih olakšica, kao i dostupni kreditni programi. Autori zaključuju da takvi poticaji nude različite mogućnosti, koje bi trebalo bolje prezentirati kako bi se privukli investitori koji osigurali povećanje zaposlenosti i razvoj ovih područja.

Autorice Ljubica Ranogajec i Ana Crnčan u radu „Računovodstvo u funkciji povećanja konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava“ naglašavaju korist računovodstvenih informacija u razvoju poljoprivrede, osobito kada su u pitanju mala i srednja poljoprivredna gospodarstva. Autorice posebno ističu potrebu uvođenja međunarodnih računovodstvenih standarda, osobito Sustava poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka kojeg zahtijevaju smjernice Europske unije i koji otvara nove mogućnosti korištenja računovodstva u poljoprivrednoj proizvodnji.

Rad „Utjecaj CEFTA sporazuma na vanjskotrgovinsku razmjenu poljoprivrednih proizvoda u Bosni i Hercegovini“ autora

Ferhata Čejvanovića, Kadrije Hodžića, Ermine Grozdanić i Ševala Suljkanovića, bavi se učincima CEFTA sporazuma u ovom okruženju. Osobito se analizira razmijene poljoprivredne proizvodnje Bosne i Hercegovine i susjednih zemalja, te se ističe da je CEFTA sporazum donio mješovite rezultate u pogledu vanjskotrgovinske bilance BiH.

U radu „Važnost branda prilikom kupovine poljoprivredno-prehrambenih proizvoda“ autora Ivane Jelušić i Zdravka Tolušića, ističe se da potrošači rado kupuju renomirane brandove kada su u pitanju poljoprivredno-prehrambeni proizvodi. Mada potrošači ne smatraju da iza poznatog branda nužno stoji kvaliteta, autori u zaključku ističu da je izgradnja branda važan preduvjet tržišne konkurentnosti.

Danijel Šabić u radu „Značajnost ‘Cijene proizvoda’ i ‘Zemlje porijekla’ u procesu kupovine mesa“ empirijskim istraživanjem utvrđuje u kojoj su mjeri ovi čimbenici važni u svijesti kupaca. Rezultati istraživanja upućuju na to da i cijena i zemlja porijekla imaju vrlo važan utjecaj pri kupovini, što opravdava korištenje zemlje porijekla u promidžbene svrhe. Utvrđena je i nekolicina statistički značajnih razlika u pogledu važnosti ovih čimbenika s obzirom na pojedine demografske kategorije kupaca.

U radu „ICT u poljoprivredi i njihov značaj u budućnosti poljoprivrede i ruralnih područja“, kojim se zaključuje ovaj zbornik, autor Josip Mesarić upozorava na nedovoljnu primjenu informacijsko-komunikacijskih tehnologija u poslovanju poljoprivrednih gospodarstava. Autor rješenje vidi u aktivnijoj ulozi države, kao i u poticanju obrazovanja potencijalnih korisnika ovih tehnologija.

Zaključno se može reći da ovaj zbornik svojom interdisciplinarnošću, ozbiljnošću teorijskih analiza i mnoštvom aktualnih podataka, zainteresiranom čitatelju omogućava zanimljiv uvid u hrvatsku ruralnu tranziciju u kontekstu unutarnjih razvojnih problema i globalizacijskih izazova.

Željko Pavić

Iva Rinčić Lerga (ur.)
BIOETIKA I GENETIKA: IZMEĐU
MOGUĆNOSTI I ODGOVORNOSTI
Zbornik radova VIII. bioetičkog
okruglog stola
Medicinski fakultet Sveučilišta u
Rijeci – Katedra za društvene znanosti,
Rijeka, 2008., str. 136.

10. Dani bioetike održani u Rijeci 15. i 16. svibnja 2008. godine u organizaciji Katedre za društvene znanosti Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Međunarodnog udruženja za kliničku bioetiku i Hrvatskog bioetičkog društva – Podružnica Rijeka javnosti su, osim ostalih događanja (poput okruglog stola na temu Bioetika i medicinsko pravo, te promocije novih brojeva edicije *Bioetičke sveske*) predstavile i novitet biblioteke *Klinička bioetika*. Riječ je Zborniku radova s prošlogodišnjeg okruglog stola, održanog također u okviru riječkih Dana bioetike (17. i 18. svibanj, 2007.), objavljenog pod istim nazivom pod kojim je održan i spomenuti skup: *Bioetika i genetika: između mogućnosti i odgovornosti*. Izdavač Zbornika je Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci - Katedre za društvene znanosti, urednik spomenute biblioteke Ivan Šegota, urednica Zbornika

Iva Rinčić Lerga, dok su ulogu recenzenta preuzeli Miljenko Kapović i Amir Muzur. Zbornik sadrži 136 stranica, a sastoji se od Riječi urednika, sadržaja, 13 poglavlja i kazalo imena, broj referenci citirane i korištene literature.

Naslov prvog teksta u Zborniku je *Bioetički aspekti genetske modifikacije*. Riječ je o tekstu kojeg je Miroslav Radman autorizirao, a koji je, po audio zapisu usmenog izlaganja Miroslava Radmana s prošlogodišnjih Dana bioetike, za tisak priredila urednica Zbornika Iva Rinčić Lerga. Iako Radmanov pristup prezentiranju odabrane teme nije opterećen strogom formom i metodologijom znanstvenog članka, te zadržava stanovit odmak prema dominantnim trendovima suvremenih bioetičkih rasprava, zasigurno predstavlja poticajan znanstveni i intelektualni uvod u cjelokupnu tematiku Zbornika. Krećući od odnosa bioetika - genetika kao ishodišta svojih razmišljanja, Radman se osvrće na ideju i koncepciju suvremene znanosti uopće, njenih (ne)postojećih (bioetičkih) ograda i ciljeva, te metodoloških pristupa kojima bi trebao/morao težiti mladi znanstvenik danas.

Ljiljana Zergollern-Čupak u svom se radu *Bioetika i medicinska genetika: sinergističke ili antagonističke znanosti?* dotiče nekih bitnih pitanja suvremene medicinske genetike. Opravdano i odgovorno nastojeći pojmiti bioetičku/e dimeziju/e današnje liječničke struke (u čemu joj zasigurno pomaže i njen dugogodišnji rad i iskustvo u polju humane genetike), Zergollern-Čupak ide korak dalje od znanstveno-stručnih ili tehničkih pitanja *nove* genetike i otvara prostor pitanjima etičko – društvenog karaktera, pozivajući istovremeno na ublažavanje nekad vladajućeg antro-